

19

MAYIS

SAMSUN HALKEVİ DERGİSİ

ilt : V

İkincikânun 1941 Şubat Sayı : 53

19 MAYIS

Samsun Halkevi Mecmuası

Cilt : V İkinciânun — Şubat 1941 Sayı : 53

Okuyucularımıza

Şimdiye kadar ayda bir çıkarmakta olan mecmuamız bu nüshasından itibaren iki ayda bir çıkmaktadır.

Samsun'umuzun iftihar günü olan ve mecmuamıza ad olarak seçilen 19 Mayıs'da da fevkalâde bir nüsha intişar edecektir.

Halkevlerinin ix. uncu yıl dönümü

Halkevleri kuruluşunun IX. uncu yıl dönümü bütün Halk evlerinde ve odalarında 23 Şubat 1941 Pazar günü kutlandı. Ankara Halkevinde yapılan törende Başvekil Dr. Refik Saydam Halkevlerimizin yıl dönümünü ve yeniden dört Halkevi'le 57 Halkodası'nın açılışını kutlayan ve bu kültür müesseselerinin mâhiyet ve gayelerini hülâsa eden değerli bir nutuk söylediler. Bunu, aynen neşrediyoruz :

Sayın yurddaşlarım ;

Bugün, ilk 14 Halkevi'ni kurduğumuz günün dokuzuncu yıldönümüdür. Şimdiye kadar, 379 Halkevi, 141 Halkodası açmış idik. Bugün yeniden 4 Halkevi ve 57 Halkodası açıyorum. Bu sûretle 383 Halkevi ve 198 Halkodası kültür ve sosyal çalışmalarında Türk vatandaşlarına kılavuzluk edecektir. Aynı zamanda Ankara Halkevi salonlarında, Halkevleri'miz üyelerinin istidâtlarına ve hamlelerine hız veren eserlerinden mürekkep Halkevleri Amatör Resim ve Fotoğraf Sergisi'ni de açıyorum. Birincisini geçen sene açtığımız bu sergi, güzel sanatları, çalışmalarının başında tutan Halkevleri'nin resim ve fotoğraf sâhasındaki başarılarını gösteren aynı zamanda genç ve kabiliyetli Halkevliler için maddî ve mânevî teşvikî de ihtiva eden, toplu ve kıymetli bir eserdir.

Aziz arkadaşlarım,

Yıldönümünü kutlamakta olduğumuz bugün, yalnız Halkevleri'nin ve Odaları'nın değil, bütün Türk câmiasını bağrında toplayan Cümhuriyet Halk Partisi'nin de kültür ve devrim bayramıdır.

Bu kutlu dakikada, yalnız Halkevlerimiz'de ve Odalarımız'da toplanmış olan yurttaşların değil, bütün Türk milletinin aziz Millî Şefimiz etrafında şuûr ve imanla birleşmiş olmasının göğüs kabartan manzarasına dikkat göziyle bakmanızı ricâ ederim.

Bu birliği yaratan âmiller arasında Halkevleri'nin ve Odaları'nın da bulunduğunu söylemekle, bir hakikat ifade ettiğimize kani bulunuyorum.

Sekiz yıllık tecrübelere dayanarak ve bel ren yeni yeni ihtiyaçlar gözönüne alınarak hazırlanmış ve geçen yıl Genel Başkanlık Divânı'nca tasvib edilmiş yeni teşkilât ve çalışma tâlimatnâ-

meleri ile bu kurumlar, faâliyetlerini, yalnız mahdût bir kalabalık alabilen kapalı yerlerden geniş meydanlara, büyük topluluklara nakledilebilmek, yaymak ve derinleştirmek imkânına kavuşmuşlardır. Nizamlı bir hürriyetin havasında çalışmak imkânını bulan Türk milletinin yaşama şevki, bu Evler'den ve Odalar'dan taşıp meydanlara, tarlalara, köylere ve sınırlara kadar gidecektir ; mahallî ve milli rakırlar ve türküler, yeni ve güzel terennümler ve inşadlarla birleşerek Türk başlarını ve gönüllerini ilerlemeğe, kaynaşmağa götürecektir.

Arkadaşlarım,

Bu büyük birlik ve dirlik havası içinde, Parti'den istedikleri yardımı görmelerine rağmen sırf birtakım küçük engeller yüzünden bocalayan Evler ve Odalar olduğunu, çalışmazlarsa isimleriyle size haber vereceğimi geçen sene söylemiştim. Memnuniyetle söyleyebilirim ki, otuzdan fazla olan bu Ev ve Odaların sayısı, üçe kadar inmiştir. Bunların da küçük yerlerde olduğunu bilhassa işâret ederek isimlerini bana bağışlamanızı ricâ ederim. Ümid ederim ki, bu çalışma senesinde onlar da diğer arkadaşlarının hizalarına gelecek ve boş kalan yerlerini alacaklardır.

Sırası gelmişken tekrar işâret etmek isterim ki, Halkevi'nde veya odası'nda binâdan ve bûdçeden evvel, asıl faâliyet âmilini, bu vâsita ile halkın yetişmesi dâvâsına inanmış ve bunun heyecânını duymuş bir zümrenin işi ele alması teşkil eder. Bu zümre ile, bilhassa idâre âmiri, muallimi, doktoru, mühendisi ve teknisyeni ile hayatlarını esâsen bu millet ve devlet hizmetine vakfetmiş bütün vatandaşlarımızı kastediyorum. Halkevleri'mizden bâzılarının, bûdçe işinde, hâlâ tatmin edici bir intizama kavuşamadıklarını görmekteyim. Halkevi'ne ve odasına yardım etmenin yukarıda saydığım bilgili zümreler için başda gelen vazifelerden biri olduğunu tekrar hatırlatırım. Bu münasebetle de Halkevleri ile odaları'na bûdçe işlerinde hükûmet daireleri kadar titiz ve tertipli olmalarını tavsiye ederim.

Aziz Arkadaşlarım,

Milli Şefimiz'in ve Partimiz'in gösterdiği yolda, yılmadan ve yorulmadan çalışan, millete ve vatana karşı iyfa edilecek borcun yalnız mûtat günlük ve resmî çalışmalarla ödenemeyeceğini, fahri millet hizmetlerine yüksünmeden birçok saatler ayırmak lâzımgeldiğini takdir ile, bu uğurda bütün kudret ve kabiliyetini sarfeden Halkevleri'ni huzûrunuzda sevgi ve şükran duyguları ile selâmlamayı vazife bilirim.

Köylünün dertleri : 1

Köy Ağası

Yazan : *Vejki Ertür*

Vilâyet Maiyet Memuru

Burnumuzun ucunda, Tren durağında bir Tekeköy vardır. Muhakkak bileceksiniz. Çünkü, yediğiniz tavuğun, haşladığınız yumurtanın, çalkadığınız yoğurdun çoğu oradan şehire gelir.

Birde Teke köylü Celâl vardır. Onu da siz tanımazsınız, ben bilirim. Üç beş ayda bir, istidacı ile, çekişe, çekişe zorla elli kuruşa mal eylediği arzuhalile yanıma gelir, çeşitli dertlerinden birini anlatır, benden medet umar..

En son gelişinde idi. Yaşının 40 yıllığına rağmen bükülmeyen belini biraz eğrilmiş, avurtlarını daha ziyade çökmüş, elbisesini daha fazla yıpratmış gördüm. Kendi, kendime :

— Celâln derdi galiba bu sefer daha büyük, diye mırıldandım. Ona seslendim :

— Hayır ola.. Celâl, nasılsın, ne var ne yok ?..

Sağ eli, her zamanki gibi, yırtık gömleğinin meydana bıraktığı göksünde, dervişane selâm vaziyetinde idi. Yine her zamanki gibi, çarıklarındaki çamuru odanın süslü halısına bulamamak istiyor, tereddütle kapının kenarında duruyordu.

— Gel Celâl, gel bakayım. Derdini anlat.. Çekinken ve titrek adımlarla masama yaklaştı :

— Bey, bu seferki derdim hepsinden zorlu.. Vallahi yüreğim yandı beyim.. Ve Celâl anlattı..

Teke köyünde ikibuçuk dönümlük bir erazisi varmış. Tarla kendisine babasından kalma imiş, Köyün ağası, Çopur oğlu Kasım, beş on gündenberi Celâln erazisinide kendi tarlasına katmış, sürmeğe başlamış. Şimdi Celâln eli böğründe kalmış..

— Bey, diyor.. Yiyeceğimi yalnız oradan çıkarıyorum. Yedi, sekiz nüfus ailem şimdi aç kalacak : etme.. Gözünü seveyim, şu tarlamı kurtar. Mahkemelik etme beni..

— Peki Celâl, sen meraklanma.. Haklıyı haksızı ben ayıracağım.. Hakkın varsa tarlamı verdireceğim.

Köylünün dilinin altında bir şeyler vardı. Hemen sordum :

— Başka diyeceğin varmı, Celâl ?.. Bir şeyler daha diyecakmış gibi duruyorsun.

— Bey, dimem şu ki, çağırıpta dinleyeceğin şahitleri Çopur oğlundan ayrı dinle.. O, köyün ağasıdır. Hep korkarlar ondan..

Ben hararetle atıldım :

— Sen ne diyorsun, köyün ağası ne demek.. Bu devirde ağalık olurmu ?..

Celâl ellerini oğuşturdu :

— Sen ne dersin de bey.. o, ağadır. Çekiniriz ondan.. Hükûmet adamları bunu anlayamazlar. Sizler bu işleri anlayamazsınız, bilmezsiniz beyim.

Ağalar sizlerin yanında sinmiş kediler gibi dururlar. Hiç ummazsınız. Köyde karakol komutanının yanında da öyle dururlar.. Tahsildarın yanındada yine öylece.. Sizde kanarsınız. Sizlerden ayrı yerlerdede ağalar bize yapacaklarını yaparlar. Onların adamları, hükûmete, mahkemeye çıkaracak yalancı şahitleri boldur. İş buraya varınca bizde onlardan yılar ve onları saymak zorunda kalırız.

Celâln dedigine inanmadım.

Dört gün sonra... Celâla yerden göğe kadar hak verdim. İş birazda size anlatayım :

Münazaalı işi halletmek için dört, beş şahidi odama çağırttım. Dinledim. Hepside, ellerini göğüslerine kavuşturdular :

— Bugün Allah, yarın ahret var.. Bu işde Celâl haklıdır. Zaten Çopur oğlu hep haksızlık yapar dediler.

Çopur oğlunu ayrıca dinledim :

— Bu bahsolunan arazi benim tapumun içerisinde. İşte tapum.. Bak, gör. Şimdiye kadar merhameten Celâla işlettim. Bir kerrede köye teşrif et. tapuyu tarlaya uydur. Anlıyacaksın dedi.

Bir gün köye vardık. Çopur oğlunun tapusuna baktık : Şimalen : Karadeniz, Cenuben : Kocadağ, Şarkan : Çarşamba, Garben : Samsun maden sırtları...

— Yahu böyle tapu olurmu ?.. Dünyayı sana vermişler.. Her halde bu tapuda bir yanlışlık var dedim. Yanımdaki tapu memuru kulağıma eğildi :

— Tapu doğrudur.. Çünkü bundan kırk yıl önceki memurlar vermişler..

— Celâl haksız mı ? Onun da elinde, tarlasının hudutlarını gösteren tapu var..

— O daha çok haklı..

Karar verdim. İş şahitlerin ifadelerine göre halledecektim. Dairede dinlediğim şahitleri Çopur oğlu ile yüzleştirdim. Hepsinin benizleri sarardı, dilleri kekemeleşti. Sorduklarıma hep : Celâl haksızdır. Ağamız haklıdır. Ağamızın merhameti olmasa hep aç kalırız. > diye cevap verdiler şaşındım :

— Dairede niye söylediğinizin tersini iddia ettiniz dedim.

— Biz böyle bir şey demedik, dediler.

— Ya imzalarınız... Dedim.

— Onlar, bizim değil, dediler..

Dondum, kaldım...

Orta Anadolunun halis bir Türk evlâdı olduğu yüzünden anlaşılan Karakol komutanı, tapu memurunun fısıldadığı kulağının mukabilinde yine eğildi :

— Bey, dedi. Çopur oğlundan korkarlar onlar.. O, köyün ağasıdır. Ağa ne derse onlarda onu tekrarlarlar.

Celâl, köylü zekâsının parlattığı koyu, kara gözlerle yüzüme bakıyordu. Sanki bana :

— Anladın mı şimdi, kendini ülema sayan yüksek mektepleri bitirmiş adam.. Nasıl aldandığını anladın mı ?..

Demek istiyordu.

İşimi bitirmiştım. Şehire dönmek için otomobile yaklaşırken utancımından yüzüm parça, parça yanıyordu.

Biz, hepimiz, memur ve şehirliler köye varmak, köyü kalkındırmak istediğimiz halde onun o kadar yabancısıyızki..

Celâlin derdi, bütün Türk köylüsünün derdidir. Her köyde bir ağa, bir efendi vardır. Ve, bu ağalar, bu efendiler o kadar kur-nazca işlerini çevirirlerki : Bizler, inkılabımızın temelini köyde kökleştirmek isteyenler, bile aldanırız. Köylüyü ağanın şerrinden kurtaramayız. En basiti iki dönümlük eraziye tecavüzdür. Bunda bile haklı Celâl, hakkını isbatta koca köyde yapa yalnız kaldı. Çünkü, Çopur oğluna baş eğmeyen yalnız o idi.

Peki, kendi gibi Çopur oğlundan ciğeri yanan yokmu idi ?..

Vardı.. Hemde çoktu.

Çoktuda, neden onlarda Celâlla birlik olmadılar ?

Olamazlardı. İşte ağanın onları kullanışındaki sır burada idi.

Halkevinin çocukları, Devlet memurları, şehirliler !

Köylüyü efendi yapmak istiyorsak, ona lâyık olduğu mevkii kazandırmak emelinde isek evvelâ, onu ağanın elinden kurtaralım köylüyü ağası değil, Cumhuriyet hükûmeti daha çok iyi korur, daha çok ileri götürür.

Köylüyü, ağanın yengeç ellerinden sökmeli, Cumhuriyetin inkılapçı, müşfik ve sıcak göksünde onu, gelecek için yetiştirmeliyiz.

Bozkırları Sulama

Emin Hekimgil

Medeniyet bozkırda doğmuş, insan ilk siteleri ziraat ve hayvan beslemek için burada tesis etmiştir. Dünya ikliminde olan büyük değişikliklerle içdenizler kuruduğu zaman Türk milleti bozkırlarda yaşamaya mecbur kalmıştır. Buralarda orman ve otluklar yok olurken, Türk kitleleride boy boy göçe başlamış, suyu bulduğu yere yerleşerek medeniyet kurmuştur.

Binlerce yıllık büyük bir millet zengin toprak, su için savaşmış ve su boylarını kendisine vatan yapmıştır. Bugün bile Türk soyunun yaşadığı yerlerin hemen ekserisi bozkırdır. Sibiryanın cenubundan Türkistan, Çin Türk eli, Afganistan, İran ve Türkiye (ön Asya) topraklarına kadar bakarsak hep sert kara iklimi olan memleketleri görürüz.

Fakat milletimiz yerleştiği her yerde suyu aramış. Toprak altındaki sulardan istifade etmiş, bozkırları cennete çevirmiştir. Tarihi bilgilerimiz bize büyük İskender devrinden beri ön Asya-da mühim bir iklim değişikliği olmadığını gösteriyor... Halbuki milattan önce dördüncü asırdan zamanımıza kadar ön Asya memleketlerinde milyonlarca halk yaşamış, zengin medeniyetler yaratılmıştır. Çölleşmeğe yüz tutan bu topraklarda akar sulardan yer altı sularından iptidai şekillerde istifade edilmiş, büyük devletler ve mühim kültür merkezleri kurulmuştur. Bir taraftan göçler, harpler ve bakımsızlık yüzünden ormanlar mahvedilirken, diğer taraftan bozkırlarda bahçeler ve ormanlar içinde şehirler kurulmuştur. Şarkî Anadolu eski zamanlarda sık ormanlarla kaplı bir yerdi. Şimdi ise dağların pek az kısmında tahripten kurtulmuş küçük ormanlar vardır.

İsadan önce 1100 — 1115 yıllarında (I. Têglath phalasar) ın (Tiglat nilesa) kitabelerinde şarkî Anadolu dağlarının geçilmez ormanlarından bahsedilmektedir. [1]

[1] L. Delaporte. L'évolution de l'humanité, serisinin La Mesopotamie. kısmında sahife 271. Paris 1923.

Yine Strabon Erciyeş dağının meşe ormanlarıyla kaplı olduğunu kaydeder.

Bütün islâm coğrafyacıları ise orta Anadolu ve şarkî Anadolu daki şehirleri bağ ve bahçe ortalarında suları bol şehirler diye yazarlar.

Bozkır yâni step sulandığı zaman her türlü mahsül yetiştirir ve insanlar için en iyi yerleşme sahası olur. Fakat emek çekilme den ağaç bile yetişmez. Bütün sular yağışa tabidir. Kış mevsiminde fazla kar düşmüşse ilk baharda sular gürdür. Fakat kar ne kadar çok yağarsa yağsın ağustos ve eylül aylarında sular azalır, bazende tamamen çekilir. Yaz mevsiminde Anadoluda bütün dereler ve çaylar kurur. Hatta birçok yerlerde dereleri sulu ve susuz diye isimlendirirler. Step ırmakları yağış olmadığı mevsimlerde derelere döner. Yağış olduğu zaman, taşar, etrafındaki tarlaları ve köyleri su altında bırakır. En büyük ırmaklarımızda bile köylüler paçalarını sıvayarak bir geçeden diğer geçeye varırlar.

Bozkırda (Step) yer altı sularından istifade etmek lâzımdır. Bilhassa dağlık bir memleket olan Türkiyemizde bu zaruridir. Yer altı sularından henüz bütün ön Asya memleketlerinde basit bir şekilde istifade olunur. Anadoluda yağışı fazla sahil bölgeleri, yüksek dağlık kısımlar hariç Trakya, orta Anadolu ve şarkî Anadoluda bu usüller birbirinden pek az farklı bir şekilde tatbik edilmektedir. Atalardan kalan bu usul şudur.

Yeraltı sularını kuyu ve lagımlarla yer yüzüne çıkarmak şekli bozkırlarda eski Türklerin tatbik ettiği bir sitemdi Eski Yunan müverrihlerinden (Polybius) İsadân önce (124—206) İranda ve Anadoluda bu usulle kurak toprakları suladıkları ve su bulunmayan yerlerde su çıkardıklarını kaydediyor. [2]

Şüphesizki bu sitemi bulup inkişaf ettiren Türklerdir. Akar sulardan istifade şekilleri ise hendekler açılarak erazi sulamakla yapılır.

Yalnız asırlardanberi yeraltı sularından ve akar sulardan ettiğimiz istifade çok az ve ehemmiyetsiz denecek derecededir. Kuraklık yüzünden terk edilen köyler, kuraklık yüzünden çöle dönen topraklarımız var.

[2] Clement Huart.

La Perse Antique, et La civilisation İrani enne. sahife 3

Modern bir tarzda sulama işi bizde yeni başlamıştır. Nüfusunun çoğu köylü olduğuna göre bu işe ehemmiyet vermemiz gayet tabiidir. Yalnız bu iş çok çalışmaya ve pek çok para sarf etmeye bağlıdır. Akar suları tetkik etmek, yeraltı sularını bulmak, toprağın jeolojisini bilmek ve kanallar açmak kolay ve hemen yapılacak bir iş değildir. Büyük Millet Meclisinin (30) milyon lira sulama işlerine para ayırması ve bunun planla yapılmasını Nafia vekâletine vermesi bunu gösterir. Memleketimizde bir kaç yıl içinde bir taraftan büyük bataklıklar kurutulurken, diğer taraftan garbî Anadolu ve Adana ovasının sulanması tamamlanmaktadır.

İnönü « Başvekil olduğumdan beri ömrümün yarısı havaya bakmakla geçti » demişti. Türk köylüsünün derdi İnönü'ne bu samimi sözü söyletmişti. Asırlarca Türk köylüsünün, hatta şehirlerde yaşayan ticaret ve san'atle meşgul olanların bile yağmur yağacak mı diye gözleri göğe bakıp durmuştur. Memnuniyetle ve şükranla görüyor ve öğreniyoruzki çok esash olmak üzere sulama beş, on yıl içinde başarılabilir. Bu işten kazancımız yalnız kuraklığın önüne geçmek olmayacak; sarı renkli çatlak toprak yeşile bürünecek, köylümüzün sıhhatı düzelecek, çağhyanlardan elde edilecek beyaz kömürlüde Anadolu nur içinde kalacaktır.

Yeraltı sularını toprak üstüne çıkarttığımız, akar suları da boşuna denizlere dökmediğimiz gün Türkiye hakiki saadeti tatacak, zengin ve müreffeh olacaktır.

Köyüme Mektuplar

Dr. S. Güvenç

Kardeşim Ahmet,

Dün köy korucusu ile gönderdiğin mektubu sevinçle okudum. Ben de sana işlerimin çokluğundan epeyi zamandır mektup yazamadım, kusurumu bağışlarsın değil mi?

Evlenip bir yuva kuracağını yazıyorsun, bu haberine bilsen ne kadar sevindim Ahmet.

Yalnız (Nikâhımızı şuracıkta yapıversekte muayene için şehre kadar inivermesek olmazmı) diyorsun. Sakın ha Ahmet, sen cahil bir çocuk değilsin. Yirmi üç yaşında, anlayışlı ve temiz bir delikanlısın, hele askerden dönüşünde okuyup yazmanı daha fazla ilerletmiş bana tütüncülük ve tavukçuluk için yazılmış kitaplar ısmarlamıştın. Bu kadar açık fikirli bir delikanlının bu yolda düşünmesine doğrusu canım sıkıldı.

Sana kanun yolundan yürümeden, doktor raporu almadan evlenmenin fenalıklarını sıra ile anlatayım da dinle, hem sen öğrenmiş olursun, hem de bilmeyen arkadaşlarına, ahabplarına anlattırsın.

Devletin (Umumi hıfzıssıha kanunu) adlı bir kanunu vardır, bu kanunun 122 inci maddesi evlenecek erkek ve kadınları evlenmeden önce doktor muayenesine mecbur tutar, bu muayene devletin bütün resmi sıhhat dairelerinde ve müesseselerinde parasız yapılır, evlenme raporlarına pul bile yapıştırılmaz.

Evlenmeden önce evleneceklerin mecburî muayenelerinden devletçe gözetilen hedef, hastalıklı ailelerin kurulmasına engel olmak ve ırkımızın sağlığını korumaktır. Ailelerin bir araya gelmesinden millî varlık meydana çıkar, hastalıklı ailelerden kurulan bir milletin sağlığı da tehlikede demektir.

Doktora muayene ettiripte ne olacakmış sanki? diyenler de bulunur. Doktor evlenecek çiftlerde evlenmeye engel hastalıkları araştırır. Firengi, belsoğukluğu, yumuşak şangır, cüzam, verem, akıl hastalıkları başlıca evlenmeye engel hastalıklar arasındadır.

KÖYÜME MEKTUPLAR

Bazan yalnız erkeğin kendisi muayeneye gelir kim bilir ne türlü düşüncelerle alacağı kadını muayene ettirmek istemez. Halbuki devlet gerek kadının ve gerek erkeğin nasıl muayene edileceklerini bir nizamname ile göstermiştir.

Doktor zaten ne yapıyorki, kadının bir ağzına bakıyor, dirseklerini yokluyor, bundan ne anlıyor? diyenler de vardır. Sen nasıl bir tarlanın iyiliğini, hastalığını, dönümünün kaç kilo tütün verebileceğini şöyle bir bakışta anlayıveriyorsan doktor da böyle sade bir muayene ile bulaşık hastalıkların beldeklerini arar, hükûmetin resmi doktorlarında ve firengi hastanelerinde köyünüzde iğneye giden hastaların adları, sanları defterde yazılıdır. Zaten bu gibi hastalıklı insanların tedavileri bitmeden, kanlarındaki mikroplar temizlenmeden evlenmelerine izin verilmez.

Muayeneden kaçarak kendi bildikleri gibi kaçak nikâh kıyan bir çift tanırım, erkek tedavi için firengi hastanesine gidiyordu, tedavisi bitmemişti. Hastalığını zavallı karısına da aşıladı, kadın iki yıl içinde vakıtsız üç çocuk düşürdü, erkek nüzule uğradı, kör oldu ve nihayet delirdi ve günün birinde öldü. Genç yaşında kimsesiz ve yalnız kalan kadın tedavi altına alındı, fakat ne yazıkki iş işten geçmişti. Böylece her ikisinin de zürriyetleri söndü, çocukları yaşamış olsalardı bile hastalıklı bir zürriyet torundan toruna sürüp gidecek kanı kirli, tohumu bozuk bir soy? insanlığa, memlekete bir yük, bir leke olacaktı.

Verem de böyle değil midir? Veremli bir kadından veya erkekten gürbüz ve sıhhatlı yavrular beklenebilir mi?

Muayenenin faydalarını anladın ya Ahmet? Bu kadar kolaylıklar varken muayene olmadan evlenmek, kendini bile bile tehlikeye atmak akılsızlık değil midir? Nüfusumuzun artmasına büyük ehemmiyet veren devlet evlenme işlerinde her türlü masrafı kaldırmıştır. Devletin istediği temiz kanlı, saf tohumlu ana ve babalardan sağlam zürriyet yetiştirmektir. Nüfusumuzu bu yolda çoğaltmak istiyoruz, ırkımızın temiz ve asil kanını kıyamete kadar asil ve temiz tutacağız.

Bu sözlerimi cahil delikanlılarla ana, babalara anlatman ve okuman için yazdım, senin böyle fena yollardan gitmiyeceğini bilirim.

Yuvanı şimdiden kutlar sana saadetler dilerim, gelecek yıl Mehmeteği kucaklamak isterim, mektup bekler gözlerinden öperim Ahmet.

Onyedi yıllık aşk

Ah bu aşk? Onyedi yıldır bütün günler kalbimi gemiren ah bu aşk? Aşk..... bu aşk ? Ne güzel bir elma yanak ne de güzel bir kiraz dudak.... Gözlerimi alevlendiren kalbimi yakan aşkı bilmem nerede bulacağım. Ah bu aşk ne bir milyonluk nede bir nuşirevanlık ah bu aşk arıyorum. Kalbimi saran bu hasret bu firkatle arıyorum.

Onyedi yıldır arıyorum. Artık Akdağ eteklerinden beni yakan bu aşkın seyyahına allaha ısmarladık.

Aman yarabbi gözlerim şimşekleniyor o ne bir siyah duman bir ejder avazı.... Kalbim çarpıyor aman allah çıldıracağım gözlerime ilişen ve üzerime doğru yürüyen bir kara dağ kütlesi geliyor geliyor. Artık kaçmak dermanlarım da kesildi artık bağırmaktan başka çare kalmadı ve bağırdım ben aşkı arıyorum.

Birdenbire bir düdük sesi artık heyecanım kesiliyor. Bu kara dağ kütlesi de kendini takdim ediyordu. Hasret kavuşturan

Amanım kaçırmayım haman avuçlarımı açtım önüne, diz çöke rek ilâhi bir mabut gibi önünde secde ediyorum. Ve yalvarıyorum ey büyük duâ bin bir adım hürmetine benide hasretine kavuşturun. Hemen göksüne atıldım. Adım adım seyahatlarıma artık kanatlanmış gibi gidiyorum. Uçurumlar geçiyorum, bazende karanlık yerlere giriyorum. Bu karanlık mağaralarda ve uzayan çöller üzerinde seslenen korkunç düdükler acaba beni nereye götürüyordu? Korkuyorum, ah aşk bu dehşet bu kudret beni kaf dağının arkasınımı götürüyordu, hatırıma gelen şeyler çıldırayımı artık bilmiyorum iki saat bir baygınlıktan sonra gözlerimi açtım, dükkükte de müjde sesleri yükseliyor, bağlar bahçeler hele o vadilerde otlayan koyunlar inekler ilâhi cennet büyük kara dağda ağır ağır ilerliyor bende de korku tamamile kalmamıştı.

Karşıdan bin bir selâm bin bir hoş geldiniz. Hasret kokusunu saran gözlerimi açtım ve karşımdaki levhayı okuyor ey genç aşkın burada sana müjde. Artık o düz döşemeli kaldırımlar üzerinde herkes gibi bende yavaş yavaş yürüyorum. Nereye

gidiyorum, aşkı arıyorum gözlerimin görebileceği yükseklerle doğru dalgın dalgın ilerlemeğe devam ediyorum. Saat tam dört un kapanından doğru yükseklerle çıkıyorum artık tahammülüm de bitmişti. Üç dakika bir istirahatata cesaret göstermeyi düşündüm arkamı zeytin ağacından yapılmış ve çimen kadifelerle döşenmiş bir koltuğa yaslandım. Gözlerimde yanan şimşek'ler daima aşkı arıyor gözüm, kulağım, ruhum hep aşkta ah bu aşk ,aşk ne peri ne melek, ne de sultan aşkı bilmiyorum. Dimağımda onyedi yıllık bir hasret aşkı.

Birdenbire o tabii koltuk istirahatında kulağıma bir ses allo allo burası Halkevi.

Amanım onyedi yıllık hasretim işte burada işte sesi geliyor. Allo allo burası Halkevi.... Aman yarabbi rüyamı yoksa tepşir edilen bir hakikat mi ? sese doğru ilerliyorum, parke taşlarından döşenmiş uzun bir cadde caddesi yavaş yavaş adımlarım bitkin aşkıma nihayet mucizelerini göstermişti. On dakika yürüdüm şöyle bir yazı ??? HALKEVİ yani diyordiki ey genç işte aşkın bu çatı hiç tereddüt etmedim içeri girdim. Müşfik bir el sıkıyorum. Rıza Akpınarlı ve bana hitaben ey genç onyedi yıldır hasretine düştüğünüz işte bu ocak Halkevi. Gözlerim ışıkmış artık, hasretine kavuşmuştum ne mutluyum. Aradan bir saat geçmişti reise takdim ediliyorum. Aman ne varlık ne manzara ellerimi bir samimi el daha sıkıyor. Aman ne kadar samimi ne kadar şefkatli bir el Lütfü Tekin. Merhaba hoş geidiniz sesleri ruhumdaki medeniyet sevgilerini bir kat daha yükselmiştir.

Bütün arkadaşların merhaba hoş geldin sesleri çatının içinde adeta bir varlık bir yükseliş ve bir ilâhi. Türk gücü yaratıyor ve canlandırıyor, herkeste samimi muvaffakiyetler diliyordu. Ben de bu gösterilen samimiyet ve nezaketlere ne yolda teşekkür edeceğimi bilemiyordum.

Saat tam 20 yüksek, gür ve müşfik sesile merhaba hoş geldiniz sesile şefkatleri ellerini uzatan muhterem yüksek bir zat takdim ediliyor. Müşfik ellerile naçiz elimizi okşayan Osman Cudi Gürsoy önderliğinin ibkasını şerefle dilemek en büyük borcumdur. Artık tanıdığım arkadaşlara o içine düştüğüm onyedi yıllık aşkıma kollarını açan Halkevi içtimâi cemiyetin göksünün arasında bulunduğumu söylemekte müftehirim.

Hüseyin Arif Entürk

Düşünceler

Alelâde bir ruh, saadeti taşıyamaz. Felâkette cesaret olduğu gibi saadette de cesaret vardır. Devamlı mes'ut olmak için devamlı bedbaht olmakta icap eden kuvvetin ihtimal daha büyüğü lâzım. Çünkü basiretsiz bir kalbe, henüz elde bulunmayan beklemek özlenilene tam temellükten doğacak hazzın daha fazlasını verir. Her şeye malik olsa bile malik olduğu ile beslenmesi kendisine çok güç gelen ve anlaşılan yalnız korku ve ümit ile beslenebilen bu kalben ihtirasları, en iyi şekilde devamlı saadetin tepesinden görülür.

İçimizde âmiri olduğumuz şeylerin yanımızdakilerde de âmiri oluruz, Âdil bir insanın etrafında, fena adamın oklarını gittikçe hareketten alıkoyan büyük bir barış fikri teşekkül eder. Kendisine erişen ahlâkî ızdıraplar, artık insanlara bağlı değildir. Düşmanlarımızı ağlatmak isteğini bırakmadığımız müddetçe, onların yapacağı fenalığın bize göz yaşı döktüreceği tamamen doğrudur. Eğer kıskanç bakışlar kalbimizi kanatırsa aynı bakışları bizde fırlatabilirmişiz demektir. Ve eğer bir ihanet bizi ağlatıyorsa ihanet etmek kudreti, her zaman için içimizdedir.

Ruh ancak, sevginin enkazı üzerine kendisinin henüz atmadığı, hücum silâhlariyle yaralanabilir.

Maurice Maeterlinck'den çeviren

Behçet Necati

Köylerimizdeki Defineler

Son senelerde köy ve köylü için yazılan yazılar, hesaba gelmeyecek kadar çoğalmıştır. Herkes gönlünden koparı yazıyor. Bu yazıların bir çoğu köylünün kültürlüğünden yana yana balısedir.

Eğitmen kursları açıldığı zaman, bu yazıların sahipleri muhakkak ki tarifsiz derecede sevinmişlerdir. Nasıl sevinilmez ki köylülerimizin tahsile sevkî onlara bir çok iyilikler hazırlıyacağı gibi mutlak surette fakirliklerini de karşılayacak faydayı temin edecektir. Hem onlara böyle yardımlara hazırlanmak köylülerimizin bize geçen büyük haklarını biraz olsun ödemeğe uğraşmış olacağımız müjdesidir de...

Şimdiye kadar köylülerimiz bütün emeklerine mukabil şehirli den bir üstünlük iddiasından başka ne görebiliyorlardı. Hatta sırasında en değerlisinin bile, aradaki farkı takdir ve tasdik şeklinde :

— Ah ; Biz köylüyük ne olacakki sanki, dediğini de duymazmıyız..

Bu farkları ve noksanları gidermek, köyleri şehirlerin seviyesine ulaştırmak için uğraşılıyor. Ama böyle zamanlarda en çok gözükkenleri göze çarpar. Bunun için gönüller istiyor ki : kültür ve imar projektörlerini yalnız mektepsiz köylere değil de bilhassa vilâyet ve kazalara uzak olan köylere çevirelim.. Asıl mağdur olanlar bunlardır. Bu projektörlerin, o karanlık köşeleri aydınlatabilmesi de ancak şehirlinin lüzumsuz masraflarından yapılacak tasarruflarla kabildir.

Biz mâmur vilâyetlerimizde sinemalarımız, gazinolarımız muhtelit kulüplerimiz, plâjlarımız vesaire gibi. Hemen her ihtiyacımız temin edilmiş rahat rahat yaşarken, yurdun uzak köşelerinde hepimizden çok çalışan ve didinen buna mukabilde perişan bir ömür süren yurttaşlarımızın noksanlarını hakkile göremiyoruz. Görsek bile dürbinin tersile bakar gibi seçilemeyecek kadar uzak ve ufak görüyoruz.

Bütün hayatı yemek yemek, sabahtan akşama kadar çalışmak yatıp uyumaktan ibaret sanan köylerimizde tahsilsizlik yüzünden ne zekâlar sönüp gidiyor. Köylülerimizin içinde ne kıymetlileri

bulunuyor. Fakat bu kıymetler, bu zekâlar muhiti kalmaktan ileri gidemiyor. Buna sebep de köylüün zekâsını işletecek vasıtaya sahip olamamasıdır. Öyle köyler vardırki mektepsiz olduğu gibi şehire de uzak bulunduğu için tahsile arzu ve istidadı olan da imkânsızlık yüzünden okuyamıyor. Meğerki pek gelirli ve fazla arzulu olan bir baba çocuğunu okutsun.. Yoksa şöyle bir köylü göz göre göre çok zeki bir evlâdı bir tarla vasıtası olmaktan ileri gidemeyecek vaziyette bırakmaya mecbur olmuyor mu?... Köylülerimizin içinden yüksek mekteplere kadar gidebilmek fırsatını bulup vatana çok kıymetli birer unsur olarak yetişenler çıkmamış mıdır?...

Köy öğretmenlerinden, böyle zeki ve değerli göze çarpan çocukları yetiştirmeğe ve bunları şehir mekteplerine kadar ulaştırmaya gayret edenler bulunurmu acaba?..

Köylerde bu imkânsızlıklar yüzünden sönen zekâları bazı harabelerde saklı kalan definelere benzetirim. Hayat kanunlarının acı şartları altında mahvolup giden varlıkların işte en acıklısı bunlardır.

Vatanın uzak köşelerinde keşfedilememiş mahlût madenler gibi istifadesiz bir halde ziyan olan bu yavruları aramıza alabilsek ileri için parlak bir meş'ale daha bulmuş oluruz.

Büyüklerin arasında köylerin ilhamkâr sinelerinden tutuşup ilim ateşile yananlar ve arkalarında aydınlık izler bırakanlar az mıdır ve bu izler mazi gibi kalın bir perde arkasından bile istikbalini aydınlatacak kadar kuvvetli olmamış mıdır?...

Büyük müşkilâtlara göğüs gererek, kendine cemiyete nafi bir fert sıfatı kazandırmış olan bir insan, hayattaki bütün büyük insanlardan büyüktür.

İşte böyle varlıkları arttırmak için, köylerimize pek çok öğretmenin gitmekten korktuğu korkunç yerler halinden kurtardığımız gün ancak, köylü tenvir edilmiş olacaktır. Yoksa asırlardan beri imârsız, kültürsüz, varlıksız yaşayan köylü, sahifeler ve sütunlar dolusu yazı yazmakla ilerlemek değil yerinde bile sayamaz. Ye terki köy kalkınmaları için sarfedilen emekler istediğimiz neticeyi versinde, şerefli tarihimize birkaç kıymetli yaprak daha ilâve olsun.. Bunuda hakkile başarırırsak işte o vakit ne mutlu bize...

F. A.

İçtimai Mubaheselerden :

KISKANÇLIK

Kıskançlık, cemiyet içinde yaşayan ve cemiyetin malı olan bir mevzudur. Hayatta hemen her ferdin tab'an kıskanç olmak tema yülünde bulunduğunu söylemek hata olmasa gerek. Bu vasfın tezahurunu derece derece his etmek mümkündür. Az veya çok şekillerde tecelli etmesi fertlerin olgunluk dereceleriyle ölçülebilir. Kıskançlık neden mevcuttur gibi bir sualle karşılaşacak olursak, vereceğimiz cevap şu olacaktır, Tabiat öyle istiyor. İnsanlar yaradılışlarından itibaren bu vasfı hamil olarak dünyaya geliyorlar. Esasen gayrı natık olan mahlukatta da bu hal mevcuttur. Anasından doğan bir çocuğun tekâmül seyrini dikkatle takip edecek olursak, çocukta inkişaf eden ilk rubî haletin kıskançlık olduğunu görürüz. Demek oluyorki, çocuk hayatında ilk tezahur kıskançlıkla başlıyor. Çocuk tekâmül seyrini takip ederek biraz daha his ve ihata kabiliyetleri değıştikce hareketi daha mestur bir şekle inkişaf ediyor. Çünkü, idrak ve muhakeme hassaları inkişaf etmiştir. Bu sebeple kıskançlığı zahiri olmaktan çıkmıştır.

Bu andan itibaren kıskançlık derece derece tezahure başlamıştır. Bu gösteriler zekâ ve tahsil dereceleriyle kabili kıyas bir hal almıştır. Cahil bir kimsede kıskançlık ulu orta bir halde mevcuttur. Biraz mütekâmil olanlarda ise kıskançlık, mesmur bir hal almış demektir daha ileri bir fert ise, bu vasfı his etmek güçleşmiştir. Demek oluyorki, insanlarda bu rubî halet tabiat kuvvetinden bızını almakta ve bizatihi mevcut bulunmaktadır. Mevzuu bu suretle hulasa ettikten sonra kıskançlığın tezahür şekli üzerinde biraz daha duralım. Esasen hayatın mücadele demek olduğuna ve insanlarda mevcut bulunan maddiyat bağılılığı yaşamının tabii bir neticesi olmasına göre etrafımdakilerin bir şeyler

oluşundan elbette kendisinde de bir hak görecektir. Ancak bu görüşte, bizim telakkimize göre, ölçüsüz bir menfaat yoksa, ulu orta kıskançlık şeklinde bir tezahurde mevzubahis değildir. Bizim makul göreceğimiz kıskançlık fertleri hayatta kamçılamağa, azmini, enerjisini iyi kullanarak, ben de çalışacağım. Ben de bu veya şu veya bu fert gibi yapacağım şeklinde tezahur eden kıskançlıktır. Esas itibariyle şuuru yerinde her fert her şeyi yapabilmek kudretini haizdir. Yeterki bütün azmini bir araya toplayabilmiş olsun.

Azmin elinden hiç bir şeyin kurtulamıyacağı bir kaide olduğuna göre ferdin kudreti dışında hiç bir şey yok demektir. Akıllara hayret verecek derecede yükselmiş olan medeniyet vasıtaları nihayet insanların azim ve irade kudretinden doğmuş müsbet birer varlık olmakdan başka bir şey değildir. İşte biz bunları kıskanacağız. Her hangi bir ilim ve teknik yolunda çalışmış ve muvaffak olmuş bir kimsenin bu buluşundan geri kalışımızı kıskanarak bu yolda yarışa girmek kudretini kendimizde görmek için kıskanacağız. İşte rasyonel kıskançlık böyle olacaktır. Yoksa elimizi ayağımızı uzatarak sırt üstü yatıp, çalışmış muvaffak olmuş kimseleri kıskanmak cahilâne bir hareketten başka bir mana ifade etmez. Bu ahlâkî vasfı taşıyan kimselerin hayatta muvaffak olmasına imkân yoktur. Çünkü, kıskançlık bu vasfı alınca, hırs şekline girmiştir. Haris adamlar ise memleket için daima muzur ve tehlike doğuracak vasıf da insanlardır. Bu şekilde tecelli gösteren kıskançlık mevzuumuza girmez. Bunları biz, tam manasiyle kıskanç adam demekle ithâm etmek isteriz. Bunlar hayatta hiç bir şey yapamazlar.

Kavak : Basri Üzel

İctimai Mubaheselerden :

Muhitte İntibalarım

Muhit ve zaman, intibaları doğuran ve bu intibalara mecra ve kıstas veren sebep ve vasıtalaradır. Şu hale göre, bu sebep ve vasitalardan alınacak neticeler, hiç şüphesiz daha ziyade, muhitin ve zamanın mantık ve şuuriyle işlenmiş ve bu görüşün, o muhitin maşeri vicdanında yer bulmuş olması neticesinde doğmuş bir intiba şeklinde görülmesiyle, muhitin hakiki bir intibai olacağına şüphe yoktur. Hiç bir vakit, hiç bir suretle muhit ve zaman farklarını bir tarafa bırakabilmemize imkân yoktur. Bu bakıma göre kaza muhitimizle şehir muhiti arasında bir benzerlik aramağa yorulmak lüzumsuzdur.

Bazı mevzi benzeyişlerden bahsolunabilir. Ancak biz ; istisnalar üzerinde durmak fikrinde değiliz ? kasdımız her hangi bir intibai doğuran ana vasıflar üzerinde durmaktır. Bu itibarla, muhit içinden alınacak intiba, zaman mefhumıyla işlenerek olgun bir netice çıkarılacaktır. Bu, nazariye halinde belirtilmiş bir kaidenin ifadesi demektir. Terbiye nazariyeleri arasında misaller bulmak mümkündür. Muhite mutabakat dediğimiz umumî kaide lerden çıkarılacak neticeler bizi aynı yola götürür. Terbiye bahsinde bilindiği gibi, cemiyet içinde kendini bulan fert ilk hamlede geçireceği istihaleler arasında daha ziyade muhitte alâkadar olur. Onun muhitten alacağı hisse, muhite mutabakat kaidesine uygundur. İntibak edilen muhit mütereddi bir muhit ise, ferdin karakteri üzerindeki verimi menfi olacaktır. Muhitin ve zamanın verdiği bu mutabakat hiç şüphesiz, fertlerin olgunluk dereceleriyle istikamet alacaktır. Yalnız, bu tesirden silkinip aralaşmak ve

salim bir mantık çerçevesi içinde şuurdan vicdana intikal etmek elbette olgunluk dereceleriyle ölçülecektir. Şu hale göre, vakıalar arasındaki istisnai hadiseleri bir tarafa bırakacak olursak muhitin biraz rolünü mutlak olarak kabul etmek mecburiyetindeyiz. Kültür itibariyle bu verimin neticelerini dikkatle hesaba katacağız. Kültürü geri bir muhitin vereceği intiba bu bakımdan kendi seviyesine uygundur. Bir muhitte edinilen intiba başka bir muhitte aynen aramağa lüzum yoktur. Dedğimiz gibi, intibam verim mesnedi muhittir, zamandır. Bu mantık çerçevesi içindeki görüşlerimizi bu suretle hulâsa ettikten sonra maksada girebiliriz. Muhitteki intibalarımız nedir ?

Muhit ve zaman muvazi olarak, ve yine o muhit ve zamanın mantığıyla yuğrulup şuurlaşan ve muhitin vicdanında yer bulan hadiselerdirki, kültür kuvvetinden aldığı hızla o muhitin karakterini tebarüz ettirmeğe yarar. Şurasını unutmamak lâzımdır ki, bu mantık, bu şuurlaşma ve nihayet bu vicdan salim bir muhite keme veya tefehhus mahsulü sayılamaz. Çünkü muhitte olgun bir kültür yoktur. Bu itibarla, muhitin mantığı, şuru kendi kendine benzeyen ve kendi bünyesine uygun olan bir mantık ve şuur çerçevesi içinde yürür ve yahutta o tesir altında yürümek mevkiinde kalır.

Şu halde, böyle geri muhitlerde, mantık şuur ve vicdan mefhumu gerilik ifade eden vasıflar halinde görünecek demektir. Daha doğru bir ifade ile bu görünüşe mantıksılık demek lâzımdır bunu mecazi bir mantık ve şuur halinde tebarüz ettirmekten kasdımızda budur. Esasen muhitin ruhî haletine işaret etmek kasdımızdır. Tebarüz ettirmek istediğimiz bu vasıflarda daha ziyade müessir olan amil, muhitin işlenmemiş, saf ve mamimi karakterini istismar eden tufeyli ferdlerdir. Ve onların vatandaş adıyla içtimaî bünyemizde sahip oldukları geniş hürriyet havasını hazmedememeleri neticesinden doğan tesirlerdir. İşte muhitimizin ahlakıyatı üzerinde bulanık bir hava yaratan ve bu bakımdan intibamıza mecra veren sebepler bunlardır. Bu vasıfları taşıyanlar, muhitte yaratacakları zaif verimin akislerinden endişeleri yoktur. Habis ve sinsi bir ruhun verimi halinde vücut bulan bu

Köyüm

*Hayat denen ağacın kökü, toprağındadır
Teneffüs ettiğim saf hava hep dağındadır.
Dünya malı istemem, kanımda vardır suyu;
Cennet, benim köyümün bir viran bağındadır..*

M. Şükrü Fırat

akisler, karakteristik vasıflarının miyarı sayılır. Moral bir kiriz halinde devam eden bu hal, dejenere olmuş bir ruh içinde boğulup bocalamanın bariz bir ifadesidir. Bu gibi muhitlerde geçmiş zamanın mesuliyetini aramak belkide mümkündür. Ancak bu geçmiş zaman mefhumundan istifade yoluna dökülüp muhitte rinde sinsi bir rol oynamaktan fariğ olmayan tiplerdirki, muhitte saf ve samimi vicdanlarda akisler yaratmaktan hali kalmazlar mesuliyet makamları bu hareketlerin sırrını sezmekte elbette kayıtsız değildir. Muhitin kayıtsızlığı bu sinsi hareketleri felce uğratmakta belki daha bir müddet geciktirecektir. Bunu böylece görmek ve itiraf etmek mecburiyetindeyiz. Ancak, yürüdüğümüz yol bizi biraz geciktirse ve yorsada nihayet gayemize ulaştıracaktır. Geçmiş zamanların mesuliyetini böylece kabul ve telafiye mecburuz. İşte muhitimizin tufeyli ruhundan aldığımız intibam hulâsası budur.

Bu ruhu, kültür hamlelerimiz zamanla yenecek ve yıkacaktır. Hedefimiz budur.

Kavak : Basri Üzel

Ağaç fidanı nasıl dikilir

Ağaç fidanı dikme zamanı :

Ağaçlar yapraklarını döktükten sonra ilkbaharda gövdelerine su yürüyünceye kadar dikilebilir. Fakat kışları yumuşak olan yerlerde sonbaharda, kışları çok sert olan ve kış donlarından korkulan yerlerde ise ilkbaharda dikmek daha doğrudur.

Vilâyetimiz mıntakasında fidan dikiminin gövdelerine su yürümeden evvel yani Mart ayından itibaren başlanması ve (Nisan'ın onbeşine kadar) devam etmesi çok yerinde ve uygun olur. Tutumlarını kolaylaştırmak için fidanları yağmursuz, çumursuz çok soğuk olmıyan kapalı bir günde dikmeye çok dikkat etmelidir.

Fidan dikimi için hazırlıklar :

1 — Çukur açılması :

Fidan dikilecek yerler kış mevsiminde işaretlenmeli ve bu yerlerde eni ve boyu en aşağı genişçe birer adım ve derinliği de diz boyu olmak üzere yuvarlak çukurlar açılmalıdır. Çukur açılırken çukurun üst tarafından çıkacak toprağı bir tarafa ve alt tarafından çıkacak toprağı da ayrı bir tarafa yığılmalıdır. Çukur bu halde bütün kış ta dikim zamanına kadar olduğu gibi bırakılır.

Herek hazırlanması :

Fidan dikmesinde lâzım olan herekler de vaktında hazırlanmalıdır. Herek düzgün olmak şartile en az iki metre boyunda ve gümüş liranın çevresi kalınlığında olmalıdır. Hereklerin dayanması çürümemesi için dip taraflarından seksen santim kadar yerini

yüzde altı nisbetindeki göz taşılı su içinde üç—dört gün bırakmalı bu mümkün olmadığı takdirde hereklerin dip taraflarına zift sürmelidir. Buna da imkân bulunmazsa hereklerin dip taraflarını hafifce ateşte yakmalıdır.

Fidanların dikilmesi :

Açılmış ve bütün kış havalandırılmış çukurlar fidan dikilmesinde en az onbeş gün evvel yarıdan yukarıya kadar toprakla doldurulmalıdır. (Hangi toprakla) diyeceksiniz. Çukur açılırken alt taraftan çıkan toprağı ayrı bir yere bırakmadık mıydı? İşte bu toprağı üçte bir nisbetinde iyi yanmış, eski gübreden karıştırarak (yani iki kısım toprak bir kısım gübre) bu gübreli topraktan çukur yarıya kadar doldurulur.

Fidan dikileceği gün hazırlanmış hereklerden birisi çukur içine ve ortasına yerleştirilir. Bundan sonra dikilecek fidanların kökleri sağlam yerlerine kadar kesilir ve budanır. Çünkü fidan sökülürken kökleri kısmen kopar, kırılır, kazma ile yaralanır. [Bunun için kökleri sağlam yerlerine kadar keseriz. Bu suretle kök saçları daha kuvvetli olarak sürer.]

Kökleri böylece timar edilen fidanların bir de dallarının şöyle böyle ikisi kesilir. [Gerek dalları, gerek kökleri keskin bıçakla kesmelidir ki yaralar çabuk kapansın.]

Hem köklerin, hem dalların bu suretle aynı zamanda kesilmesi lazımdır. Dikilecek fidanın dallarını budamak demek uclarındaki erken uyanan gözleri kesip atmak, dal diplerindeki gözleri bırakmak demektir. Bunun faydası çoktur. Dal diplerindeki gözler uyanıp su yürüyünceye kadar kök kendisini toplamış sökülürken kaybettiği ince kıl gibi emici ve topraktan gıda alıcı ve fidanı besleyici kökleri yeniden meydana getirmiş olur.

Dalları budanmayacak olursak bu dalların uclarındaki erken uyanan gözler henüz tutmamış kuvvetlenmemiş kökten gıdasını alamıyacaktır. Bunun için kök tutuncaya ve kendisini toplayıncaya kadar yani kuvvetleninceye kadar dallarda uyanacak göz olması lazımdır.

Dikilecek fidanların dikiminden evvel köklerini ve dallarını kesip budamaya [Dikim budaması] derler. Bir fidanın iyi tutması, kuvvetli büyümesini ve hatta ileride bol mahsul vermesini temin için her halde [Dikim budaması] yapılması şarttır.

İşte dikilecek fidanın bu suretle hem dalının, hem kökünün budanması yapıldıktan sonra, yukarıda tarif edildiği veçhile hazırlanan çukura herekte yerleştirildikten ve fidanın köklerini toprak ve sığır gübresi karıştırılarak yapılmış suluca bir bulamaca batırdıktan sonra fidanı yarıya kadar gübreli toprakla doldurulmuş çukura kökleri güzelce toprağa temas etmek üzere yerleştirilmeli ve kökler üzerine kürekle üçte bir nisbetinde yanmış eski gübreli iyi toprak dökülerek çukur yavaş yavaş doldurulmalı ve çok kuvveli olmamak şartile ayak topuğu ile bastırılmalıdır. Toprağı ayakla bastırmak demek, kökü toprağa iyice yerleştirmek demektir.

Fidanların, aşı yerlerini toprağa gömmemek suretile dikmek lâzımdır. Fidanın çukura konulunca köklerin altını, yanlarını, üstünü gübreli toprakla sıkıştırmak ve parmaklarımızla köklerin aralarını doldurmak ve hiç boşluk bırakmamak icap eder.

Dikim bu suretle yapıldıktan sonra fidanları hereklere güzelce bağlamalıdır. Fidan bağlanmasında kullanılacak herekler her halde fidanı dikmeden evvel çukura yerleştirilmelidir. Fidan dikildikten sonra konulacak herek, toprağa çakılırken fidanın o taraftaki köklerini parçalayabilir ve fidanın geç tutmasına veya hiç tutmamasına da sebep olur.

Fidanların Sulanması :

Dikilen fidanın kökleri toprakla iyice temas etmesi lâzımdır. Bunun için fidan dikildikten sonra bolca sulanmalıdır. Fidanın etrafında kenar yüksekliği bir karış olmak üzere geniş bir çanak yani bir su çnkuru yapılmalıdır ki dikiliş te beher fidana iki teneke kadar su vermelidir.

Bu ilk sudan sonra hava yağmursuz giderse sekiz on günde bir bütün yaz mevsiminde fidanların bolca sulanması lâzımdır.

İlk dikilişte fidanlara bol su verilmezse topraklar köklerle iyice yapışmaz ve fidan da kolay tutmaz.

Uzak yollardan gelen fidanların suları çekilmiş olacağından bu gibi fidanları dikmeden önce dallarile beraber bir kaç saat suya bırakarak ıslatmak çok faydalıdır.

Ziraat Müdürü
Zâhtü Baysal

Samsunun Rihtım İhtiyacı

Gümrükçülük her memlekette olduğu gibi Türkiyede de ekonomik hayatımızda geniş ölçüde ehemmiyet kesbeden bir teşkilât olduğuna hiç şüphemiz yoktur.

Gümrük siyaseti düzgün olan bir millet daima sıkıntı görmemiş ve mallarının kıymetini dikkatli alışmalar sayesinde kurtarmışlardır. Eskiden kapitülasyonlar zamanında ticaretimiz dahili zaifliğin bir senbolü idi, Mallarımız iyi sürülüyor, daimi ve ucuza mal olan Ecnebi malları Vatanımızın saf ve temiz cevherini ölüme, ticaretimizi de sönmeğe mahkûm etmişti.

Nihayet kapitülasyonların kaldırılması ve kontenjan usulü tatbik etmemiz üzerine yeni bir inkişaf devresine kavuştuk.

Şimdi mallarımız daimi rekabet görüyor ve memleketimize ucuza giren ve kıymetli mallarımızı battala çıkaran Ecnebi malları şimdi kontenjana tabi tutulmaktadır.

Her vilâyetimizde olduğu gibi Samsun da mühim ihraç limanıdır. Bilhassa Tütün, Mısır, Arpa, Buğday, Fasulya ve Nohut, Yumurta gibi mallar Samsundan hariç memleketlere fazla olarak çıkardığı mallardandır.

Gümrük teşkilâtımız her yerde olduğu gibi sıkı devamlı bir şekilde çalışmaktadır. Mal sahipleri mallarından emindirler. Evvel den pek fazla kaçakçılık yapılan Samsun sahillerinde şimdi kıymetli memurlarımız kuş uçurtmamaktadırlar. Samsunumuzun denize doğru uzattığı kol gibi bir çok iskeleleri daima işlektir.

Ufaklı, büyüklü yelkenli ve motörler daima yakın kasaba ve şehirlere mısır, un vesaire gibi şeyler götürür, ve fındık portakal ve kereste vesaire getirirler.

Daimî kara ve deniz postalarının uğrağı olan Samsunumuz her hususda limansızlığını göstermektedir. Gümrük, Hükûmetin mühim bir gelir kaynağıdır. Bütçemizde büyük yer tutar.

Samsun Gümrüğü birinci sınıftır.

Ara sıra çıkan şiddetli fırtınalar Samsunun sakin sularını allak bullak edip nakliye mühim bir engel olmaktadır. Şayet liman yapılırsa Samsun Türkiyenin yegâne ticaret limanı olacaktır.

Tütün ve Yumurta ihracatı sayesinde yabancı memleketlere ün salmış olan Samsunumuzun rıhtımsız olması büyük bir eksiklik.

M. Kolaylı

Köy Evleri

Hali hazırda köy evleri her hususta sıhhate muvafık değildir:

1 — Umumiyetle hayvanlarının ahırları barındıkları evlerin ve odaların altındadır. Bunu islah etmek için, daha doğrusu sıhhî bir hale koymak için mümkün olabildiği derecede evlerinin altından ahırları çıkartıp evlerinin yanlarında veya karşı taraflarında yaptırılması sıhhatlerince muvafık ve münasiptir.

2 — Barındıkları evlerin pencereleri hiç yok denecek derecede ufak, hemen otuz santim kutrunda birer delikten ibaret olduğundan havanın değiştirilmesi için oda içerisine yardım edecek ve hava girecek bu (30 santimlik) delikten başka hiç bir hava ve güneş girecek başka bir pencere yoktur. Her zaman hava mahsur kaldığı gibi altından ahır kokusu da inzimam etmektedir.

Bundan böyle yapılacak köy evleri güneşin doğduğu tarafa ve rüzgâr görebilecek tarzda evlerinin yaptırılması münasip olacağı gibi odalarının içerisine güneş girebilecek ve her iki taraftan havanın yenileştirilmesi için çifte pencere yaptırmak ve pencerelerin eb'adı 50 santimetreden aşağı olmamak icap eder Ahırlarda hayvanı bütün gübreleri içerisinde yatırdıklarından ve hava alırlar bir tarzda olmadığından bu ahırların toprak kısmı kaldırılmalı; ve hayvanı soğuktan korumak için üzerine kuru ot veya saman dökmelidir. Mümkün mertebe ahırın içerisi görülecek tarzda pencere bulunmalıdır.

Bir köy evinde en çok dikkati çeken (ayak yolu abdesbane) dir. Gördüğüm bütün köy evlerinde sıhhate uygun hiç bir ayak yoluna rastlanmamıştır. Bunlar yatılan odanın hemen yanında yaptırılmış olduğundan odaya tamamen pis koku girmektedir. Bunun için ayak yollarını evlerinin garp cihetinde ve evden koridor vasıtasile gidilebilecek tarzda evden uzakta yaptırılmalıdır.

Mümkün olabildiği derecede abdesthane pislikleri, kapalı bir oluk içerisinde büyükçe kazılmış bir çukura akıtılmalı ve çukurun üzerinde örtülmüş bulunmalıdır. Bu tarzda yapılmazsa yine köyün ve ev halkının sıhhatına zarar vereceği şüphesizdir.

Temizlik için her evde birer hamamcık bulunması sıhhatlerine çok lüzumlu olduğu gibi nezafetcede ehemmiyetli bir dolabdır. Burada yıkanılır, temizlenir ve gusul abdestide alınır. Halbuki halihazır evlerde yüzde doksan dokuz nezdinde temizliğe yarayan hamamcıklara rastlanmamıştır. Bundan sonra yapılacak evlerde bu hususuda düşünmek ve ona göre evin iç plânını hazırlamak uygun olur.

Halihazır evlerin odalarında istirahat edecek ve döşemeden yüksek bulundurulacak oturma yerleri yoktur. Hatta hastalandıkları vakit, ocağın yanında hazırlanmış bir döşek yeter görülmektedir.

Bu cihette de köy halkının ve ev sahipleriyle, evlerde oturanların hasta bulundukları sıralarda hastalığın nev'ine göre döşemeden biraz yukarda yatınaları icap etse bile şimdiki evlerin böyle yüksek bir kerevet yoktur. Bilâhare yapılacak evlerde bunu da gözden irak tutmanak icap eder.

Dr. Kâmil Kunter

Halkevi Haberleri

Son iki ay içindeki çalışmaları şu şekilde hulasa edebiliriz :

§ İstanbul Üniversitesi Türk dili tarih Püröfösörü Bay Ahmet Caferoğlu tarafından büyük Türk Şairi Ali Şir Nevainin doğumunun beşyüzüncü yıldönümü mevzulu bir konferans verilmiştir.

§ Temsil şubesi Şehirli Kız piyesini dört defa Kafa tamircisini üç defa temsil etti.

§ Halkevi Sineması merkez ve kazalarda yirmibinden fazla yurtdaşa Millî ve içtimâî filmler gösterilmiştir.

§ Güzel sanatlar şubesi : 30 arkadaşın iştirak ettiği Orkestra tarafından bir konser verildi. Garp Musiki üstatlarının dünyaca tanınmış güzel eserlerinden seçilmiş parçalar dinletildi.

§ Milli saz gurubu tarafından millî ve mahallî kıyafetlerle sazlarla müntehap halk türkûleri ve oyunları gösterildi. İki defa radyofonik temsil ve altı defa millî şarkılar neşriyatı yapıldı.

§ Spor koluna mensup gençler yakın köylere spor gezileri yaptılar.

§ Halk dershaneleri şubesinin idare ettiği Almanca dersleri ve Daktilo kursları çalışmalarına devam etti.

§ Tarih ve Müze kolu tarihi tetkiklerine devam etmiştir.

§ Köycüler kolumuz Aşağı Çinik köyüne bir gezi tertip etmiştir. Bir çok asker ailelerinin mektupları yazılmış çocuklara fakirlere yardımlar yapılmış hastalar muayene edilerek ilâçları verilmiştir.

İÇİNDEKİLER

Halkevlerinin IX. uncu yıl dönümü	3
Köy ağası Vefki Ertür	5
Bozkırları sulama Emin Hekimgil	9
Köyüme mektuplar Dr. S. Güvenç	12
Onyedı yıllık aşk H. A. Entürk	14
Düşünceler Behcet Necati	16
Köylerimizdeki defineler F. A.	17
Kıskançlık Basri Üzel	19
Muhitte intibalarım » »	21
Köyüm [Şiir] M. Şükrü Fırat	23
Ağaç fidanı nasıl dikilir Zühtü Baysal	24
Samsun'un rıhtım ihtiyacı M. Kolaylı	27
Köy Evleri Kâmil Kunter	29
Halkevi haberleri Dergi	31

İmtiyaz sahibi : Osman Cudi Gürsoy

Samsun Halkevi Reisi

Neşriyat müdürü : Ziya Karamuk

Müracaatlar : Samsun Halkevi

19 Mayıs Mecmuası adresine yapılmalıdır

10 Kuruş

Vilâyet M. - Samsun

Halkevleri Dergileri

Halkevininadı	DERGİNİN ADI	Kaç günde bir çıktığı
Ankara	Ülkü	Aylık
Adana	Görüşler	»
Afyon	Taşpınar	»
Amasya	Yeşil Irmak	»
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Artvin	Çoruh	İki ayda bir
Bafra	Altın Yaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	»
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Burdur	Aylık
Denizli	İnanç	»
Diyarbakır	Karacadağ	»
Elâzığ	Altan	»
Eminönü	Yeni Türk	»
Eminönü	Halk Bilgisi Haberleri	İki ayda bir
Eskişehir	Halkevi	»
Gireson	Aksu	»
İsparta	Un	»
İzmir	Fikirler	15 Günlük
Kayseri	Erciyes	İki ayda bir
Kars	Doğuş	Aylık
Konya	Konya	»
Manisa	Gediz	»
Mersin	İçel	»
Merzifon	Taşan	»
Milâs	Yeni Milâs	»
Muğla	Muğla	»
Niğde	Akpınar	»
Niksar	Ülker	»
Samsun	19 Mayıs	»
Sinop	Dıranaz	»
Sivas	4 Eylül	»
Trabzon	İnan	»
Yozgat	Bozok	Onbeş günde bir
Zonguldak	Kara Elmas	Üç ayda bir

Bu Dergileri Okuyunuz.

Vilâyet Matbaası Samsun

10 Kr.